

งานวิจัยเรื่อง

การศึกษาสถานการณ์การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม ในการช่วยเหลือเด็กสตรีผู้สูงอายุและคนพิการในชุมชน

ปีที่ทำวิจัย : ปีงบประมาณ พ.ศ. 2556

หน่วยงาน : สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

.....

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์ การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม อาสาสมัครเพื่อพัฒนาสังคม และองค์กรธุรกิจเพื่อสังคมในการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุและคนพิการในชุมชน

ผลการวิจัย

พบว่า นโยบายการช่วยเหลือเด็ก สตรีผู้สูงอายุและคนพิการในชุมชนตั้งแต่ระดับ ท้องถิ่นจนถึงระดับชาติ ได้ใช้ศูนย์ช่วยเหลือสังคม (OSCC) เป็นกลไกหลักในการบูรณาการความช่วยเหลือ ของหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในการช่วยเหลือประชาชนที่ประสบปัญหา ได้แก่ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงแรงงาน และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งหน่วยงานหลักทั้ง 4 กระทรวงนี้ จะร่วมกันให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ประสบปัญหา และทั้ง 4 กระทรวง ยังมีหน่วยงานส่วนภูมิภาคในสังกัด ทำหน้าที่ในการเชื่อมต่อเพื่อนำนโยบายส่วนกลางไปสู่การปฏิบัติ ประกอบด้วย สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พมจ.) และบ้านพักเด็กและครอบครัว โรงพยาบาล สถานีตำรวจ สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ซึ่งปัจจุบันการเชื่อมต่อของนโยบาย การช่วยเหลือดังกล่าว ระหว่างส่วนกลางกับส่วนภูมิภาคในระดับจังหวัด ทำได้ค่อนข้างดี เนื่องจากมีกลไกการเชื่อมต่อที่ชัดเจน แต่การเชื่อมต่อนโยบายลงไปในระดับอำเภอและระดับท้องถิ่นยังขาดกลไกที่ชัดเจน ดังนั้นจึงทำให้องค์กรภาคประชาสังคม อาสาสมัครเพื่อพัฒนาสังคมและองค์กรธุรกิจเพื่อสังคมในระดับนี้ ซึ่งส่วนใหญ่จะทำกิจกรรมด้านการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุและคนพิการในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐค่อนข้างน้อย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนนโยบายการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมจากภาครัฐ ภาคประชาสังคม อาสาสมัครเพื่อการพัฒนาสังคม และองค์กรภาคธุรกิจเพื่อสังคม เพื่อลดจุดอ่อนในการปฏิบัติภารกิจด้านนี้ของกระทรวงฯ ฯลฯ
2. สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) ทุกจังหวัดต้องร่วมกันขับเคลื่อนนโยบายการเสริมสร้างการมีส่วนร่วม ตามข้อ 1. ในมิติของการส่งเสริมเครือข่ายปัจจุบันเพิ่มจำนวนสมาชิกและเพิ่มเติมกิจกรรม และสร้างเครือข่ายกลุ่มใหม่ พมจ. ควรปรับบทบาทจากการเป็นหน่วยปฏิบัติมาเป็นการสนับสนุน ช่วยเหลือ และติดตามภาคีเครือข่ายแทน

ข้อเสนอแนะเชิงบริหาร

1. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรจัดสรรทรัพยากรทางการบริหารให้แก่สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ในรายจังหวัดที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังขาดความพร้อมด้านการพัฒนาสังคมตามภารกิจนี้ เพื่อการปฏิบัติภารกิจในระดับอำเภอและท้องถิ่น จนกว่าจะสามารถพัฒนาองค์กรในระดับอำเภอและท้องถิ่นขึ้นมาเป็นกลไกในการเชื่อมต่อการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม อาสาสมัครเพื่อพัฒนาสังคมและองค์กรภาคธุรกิจเพื่อสังคมในการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุและคนพิการในชุมชนได้
2. สำนักงาน พมจ. ควรจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรทางการบริหารและความเชี่ยวชาญของเครือข่าย พร้อมทั้งนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อลดข้อจำกัดด้านทรัพยากรทางการบริหารที่มีไม่เพียงพอ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. สำนักงาน พมจ. ควรแสวงหาเครือข่ายในพื้นที่ที่มีศักยภาพด้านการจัดทำแผน อาทิ สถาบันการศึกษา ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ เป็นต้น เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนกลยุทธ์การพัฒนาเป้าหมายร่วมและแผนแม่บทในระดับจังหวัดในการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุและคนพิการในชุมชน
2. สำนักงาน พมจ. ควรดำเนินการคัดเลือกหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาสังคม องค์กรภาคธุรกิจ เพื่อสังคมทั้งในระดับอำเภอและชุมชน ซึ่งเป็นองค์กรที่มีความพร้อมและมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานนำมาจัดตั้งเป็นตัวแทนของ พมจ. เพื่อทำหน้าที่เชื่อมต่อและประสานการมีส่วนร่วมในระดับพื้นที่
- 3) สำนักงาน พมจ. ควรเร่งกระบวนการขับเคลื่อนกลยุทธ์การส่งเสริมการพัฒนาบทบาทของภาคประชาสังคมและองค์กรภาคธุรกิจเพื่อสังคม โดยเพิ่มกลุ่มและเพิ่มเติมกิจกรรมในการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุและคนพิการในชุมชน

งานวิจัยเรื่อง การจัดทำมาตรฐานผู้ช่วยคนพิการ

ปีที่ทำวิจัย : ปีงบประมาณ พ.ศ. 2553

หน่วยงาน : สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ

.....

วัตถุประสงค์

1) เพื่อศึกษาศักยภาพ และข้อจำกัดของคนพิการ ครอบครัวชุมชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ที่ให้บริการคนพิการแต่ละประเภท 2) เพื่อศึกษาความต้องการผู้ช่วยคนพิการในแต่ละประเภทความพิการ 3) เพื่อศึกษาหลักเกณฑ์การสนับสนุนผู้ช่วยคนพิการ และค่าตอบแทนของผู้ช่วยคนพิการ 4) เพื่อศึกษา และจัดทำมาตรฐานผู้ช่วยคนพิการ 5) เพื่อสร้างเครื่องมือในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของผู้ช่วยคนพิการ 6) เพื่อศึกษาและจัดทำหลักสูตรการพัฒนาผู้ช่วยคนพิการ

ผลการวิจัย

พบว่า คนพิการส่วนใหญ่ สามารถช่วยเหลือตนเองในบ้านและชุมชนได้ในระดับหนึ่ง แต่มีข้อจำกัดในเรื่องการออกสู่สังคมในหลายด้านที่ต้องเตรียมความพร้อม สำหรับมาตรฐานผู้ช่วยคนพิการ มีองค์ประกอบ 3 หมวด ได้แก่ 1) คุณสมบัติ 2) จริยธรรมในการทำงาน 3) การปฏิบัติงาน ซึ่งแต่ละหมวดจะมีรายละเอียด ดังนี้ **หมวดที่ 1 คุณสมบัติของผู้ช่วยคนพิการ** 1) จบการศึกษาภาคบังคับหรือสามารถอ่านออก เขียนได้ 2) อายุระหว่าง 20-50 ปี 3) ผ่านการอบรมหลักสูตรผู้ช่วยคนพิการและได้รับประกาศนียบัตร 4) สอบผ่านได้ใบรับรองผู้ช่วยคนพิการ ทั้งภาควิชาการและภาคปฏิบัติ 5) ผ่านการตรวจสอบประวัติอาชญากร โดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติและ 6) ผ่านการตรวจสุขภาพกายและสุขภาพจิต โดยสถานพยาบาลที่ได้รับการรับรองจากกระทรวงสาธารณสุข **หมวดที่ 2 จริยธรรมการทำงาน** เช่น ตรงต่อเวลา รับผิดชอบต่องาน พัฒนานตนเองอยู่เสมอให้มีความรู้ทักษะและสมรรถนะในการปฏิบัติงานด้านคนพิการ และเคารพในคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ปฏิบัติงานโดยยอมรับ และคำนึงถึงความแตกต่าง หลากหลายของผู้ใช้บริการและครอบครัว ฯลฯ **หมวดที่ 3 การปฏิบัติงาน** ได้แก่ 1) ความรู้และทักษะพื้นฐานในการปฏิบัติงาน 2) การปฏิบัติงานต่อคนพิการ 3) การปฏิบัติงานต่อองค์กร 4) การปฏิบัติงานต่อครอบครัวคนพิการ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ต้องมีการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจ แนวคิดการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ กับการมีผู้ช่วยคนพิการให้สังคมได้รู้เข้าใจกับแนวคิด หลักการแนวปฏิบัติของการพึ่งตนเองของคนพิการ
2. ควรส่งเสริม สนับสนุนให้จัดตั้งหน่วยจัดบริการผู้ช่วยคนพิการให้กระจาย ครอบคลุม เพียงพอ และมีคุณภาพ โดยในระยะเริ่มต้นให้สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) เป็นหน่วยจัดบริการผู้ช่วยคนพิการ แต่ระยะยาวควรถ่ายโอนให้หน่วยจัดบริการ และบทบาทของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) จะเป็นผู้ส่งเสริม กำกับ ติดตาม ประเมินผลหน่วยจัดบริการ ต่อไป
3. ควรมีการเตรียมความพร้อม พมจ. และคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการจังหวัด ให้เข้าใจบทบาท หน้าที่ของตนเองในการส่งเสริม กำกับ ติดตามประเมินผล
4. ควรมีการประสานงานกับ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติเพื่อจัดระบบการให้บริการ และการสนับสนุนระบบบริการผู้ช่วยคนพิการให้ครอบคลุม และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
5. ควรสนับสนุนงบประมาณจากส่วนกลางในระบบจ่ายตรงให้หน่วยจัดบริการผู้ช่วยคนพิการ ซึ่งต้องเป็นไปตามสิทธิของคนพิการในขณะเดียวกัน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ควรมีการสำรวจความต้องการผู้ช่วยคนพิการ ในระดับตำบล เพื่อวางแผนผลิตผู้ช่วยคนพิการ ที่สอดคล้องกับความต้องการ โดยกำหนดสัดส่วนคนพิการ 2-3 คน ควรมีผู้ช่วยคนพิการ 1 คนขึ้นอยู่กับ ความรุนแรงของความพิการ ฯลฯ
2. ควรสำรวจและประเมินหน่วยงานระดับตำบล ที่มีขีดความสามารถและเข้าใจแนวคิดการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ และระบบบริการผู้ช่วยคนพิการ เพื่อกระตุ้น ส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดหน่วยจัดบริการผู้ช่วยคนพิการในระดับพื้นที่ โดยในระยะที่เป็นโครงการนำร่องอาจเลือกทำงานในพื้นที่ที่มี ประสพการณ์มากระดับหนึ่ง ได้แก่ ชัยนาท ชัยภูมิ ชลบุรี สระแก้ว สระบุรี อุบลราชธานี มหาสารคาม ขอนแก่น นครราชสีมา ลำปาง เชียงใหม่ เชียงราย น่าน และสงขลา เป็นต้น
3. ควรมีการประชาสัมพันธ์การเปิดรับสมัครผู้ช่วยคนพิการโดยทั่วไป ทั้งในระดับตำบลและในวงกว้าง
4. พมจ. ร่วมกับหน่วยจัดบริการผู้ช่วยคนพิการ ควรสนับสนุนระบบสวัสดิการผู้ช่วยคนพิการ เช่น ค่าเดินทาง ที่พัก การรักษาพยาบาล
5. พมจ. ร่วมกับหน่วยจัดบริการผู้ช่วยคนพิการ ควรสนับสนุนกายอุปกรณ์ เครื่องช่วยความพิการ หรืออุปกรณ์ผ่อนแรงสำหรับผู้ช่วยคนพิการอย่างถูกต้องเหมาะสม

งานวิจัยเรื่อง

แนวทางการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการในประเทศไทย เพื่อรองรับการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน

ปีที่ทำวิจัย : ปีงบประมาณ พ.ศ. 2556

หน่วยงาน : สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ

.....

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ ทั้งของประเทศไทยที่มีความก้าวหน้าในการดำเนินงานของประเทศไทยรวมทั้งของประเทศอาเซียนที่ส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิและโอกาสในการดำเนินชีวิตของคนพิการ ศึกษาวิเคราะห์การขับเคลื่อนนโยบายการส่งเสริมการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการในประเทศไทย ปัจจัยเอื้อตลอดจนปัญหาอุปสรรคเพื่อนำเสนอแนวทางการปรับปรุงนโยบายและคุณภาพของการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในมิติ สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อคนพิการ และทุกคนเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้(Universal Design) รองรับก้าวสู่ประชาคมอาเซียน

ผลการวิจัย

พบว่า 1) รูปแบบการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นข้อเสนอรื้อเริ่มจากองค์การสหประชาชาติ ตามมาตรฐาน(Standard Rules) และกฎหมาย(Laws /Regulations /Codes /Guidelines) ว่าด้วยความเสมอภาคทางโอกาสให้แก่คนพิการ โดยให้ความสำคัญกับด้านสถาปัตยกรรม อาคาร สถานที่และ บริการสาธารณะ 2) การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการในประเทศอาเซียน มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการในด้านสถาปัตยกรรม สิ่งแวดล้อมในรูปแบบใกล้เคียงกัน โดยมีการกำหนดจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านอาคาร สถานที่ให้บริการสาธารณะสำหรับคนพิการ ในรูปแบบของการออกกฎหมายหลักและมีกฎหมายลูกกำหนดรายละเอียดต่างๆ 3) การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการในประเทศไทย เป็นสิทธิและสวัสดิการของคนพิการที่พึงจะได้รับ ประกอบด้วย สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการดำรงชีวิตประจำวัน ด้านการศึกษา ด้านสถาปัตยกรรม อาคาร สถานที่ และบริการขนส่งสาธารณะด้านการทำงาน และประกอบอาชีพ ด้านข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นบุคคล/สิ่งที่ทำหน้าที่ช่วยเหลือคนพิการซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสถาปัตยกรรม อาคาร สถานที่ และบริการสาธารณะมีความก้าวหน้ามากที่สุด และถือเป็นนโยบายสำคัญในการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จเพื่อคนพิการและทุกคนเข้าใช้ประโยชน์ร่วมกันได้รองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปีพ.ศ. 2558

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรจัดให้มีแผนกลยุทธ์เฉพาะด้านการดำเนินงานจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการให้ครอบคลุมใน 3 ด้านหลักได้แก่การปรับปรุงสภาพแวดล้อม(Environmental hardware) การพัฒนากลไกหรือระบบขับเคลื่อนทางสังคม(Environmental software) และการพัฒนาระบบจิตสำนึกให้เข้าใจตระหนักสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ (Environmental heart ware)
2. รัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณแก่หน่วยงานภาครัฐเพื่อจัดสิ่งอำนวยความสะดวกแก่คนพิการและคนทุกคนในสังคมในสัดส่วนร้อยละ 3 หรือสัดส่วนที่เหมาะสมของวงเงินงบประมาณประจำปี
3. หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบแผนและนโยบายการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการต้องสร้างหรือกำหนดให้มีกลไกขับเคลื่อนการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกเชิงรุก เพื่อก้าวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง (Onward-going) ด้วยการกำหนดเป้าหมายที่สอดคล้องกับอาเซียน ในการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อทุกคนสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ ฯลฯ
4. ควรมีการขับเคลื่อนบูรณาการงานร่วมกันในกฎกระทรวงทั้ง 3 ฉบับที่เกี่ยวข้องกับการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการที่ทุกคนสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้โดยจัดทำคู่มือการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่ทุกคนสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ที่มีการบูรณาการเนื้อหาสาระสำคัญในกฎกระทรวงทั้ง 3 ฉบับ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ส่งเสริม สนับสนุนให้องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะ อบต. ดำเนินการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานสำหรับคนพิการให้ครบทุกอบต. และพัฒนาต่อยอดจัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่ทุกคนเข้าถึงการใช้ประโยชน์ร่วมกันได้เพิ่มขึ้นเนื่องจากคนพิการส่วนใหญ่อยู่ในส่วนภูมิภาคจะได้รับโอกาสเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกมากขึ้น
2. สร้างและพัฒนามาตรฐานการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ เพื่อเป็นเกณฑ์สำหรับการประเมินคุณภาพที่คนพิการต้องสามารถเข้าถึงประโยชน์(access) ที่มีความสอดคล้องกับความสะดวกสบาย (convenience)
3. ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่ทุกคนเข้าถึงการใช้ประโยชน์ร่วมกัน ร่วมกับสถาบันการศึกษา โดยขอการสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ
4. ส่งเสริมให้องค์กรด้านคนพิการ จัดทำศูนย์ต้นแบบการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่ทุกคนเข้าถึงการใช้ประโยชน์ร่วมกันได้เพื่อเป็นต้นแบบและขยายผลเป็นศูนย์การเรียนรู้แลกเปลี่ยนที่นำไปสู่การยอมรับในระดับอาเซียน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพขององค์กรด้านคนพิการให้มีความเข้มแข็งในการสร้างหุ้นส่วนการพัฒนาในระดับภูมิภาคอาเซียน